

Bevezetés

A kiadvány a fontosabb hazai termékpályák 2008. évi piaci tendenciáit mutatja be, elsősorban az ártendenciák segítségével, de emellett a 2008. évi előzetes mennyiségi információk alapján a keresleti és kínálati oldalon bekövetkező alapvető összefüggéseket is feltárja. Az összeállítás az AKI Piaci Árinformációs Rendszer (PÁIR), valamint a különböző nemzetközi forrásokból származó árinformációkra, továbbá a KSH termelési, iparstatisztikai és külkereskedelmi adataira támaszkodik. A világ és európai keresleti és kínálati tendenciákat feltáró anyagok a FAO, OECD, USDA és az EU Bizottság anyagai alapján készültek. A piaci folyamatok vizsgálata az anyagban egységes szerkezetben történik:

- Világ és európai kínálati és keresleti tendenciák,
- Hazai piaci tendenciák: a kínálat alakulása, belföldi termelés, import és készletek,
- Hazai kereslet alakulása: belföldi értékesítés, export,
- Piaci árak tendenciája, amelyen belül nem csak a hazai, hanem a világpiacon és uniós árak tendenciáját is bemutatjuk.

A vizsgálatba vont termékpályák piaci folyamatainak fenti szerkezet szerinti bemutatását, az ágazati sajátosságok, valamint az elemzés időpontjában ágazatonként rendelkezésre álló információk meghatározták.

A 2007. évi árobbanást kiváltó – kínálati és keresleti oldal alakulását alapvetően meghatározó – piaci tényezők 2008 második felére jelentősen módosultak. Az aszály hatására alacsony 2007. évi búza-, olajosmagvak- és nyerstej-kínálat 2008-ra növekedett. (A világ kukorica-termelése viszont a 2008/2009-es gazdasági évben nem érte el a korábbi gazdasági évét, a kereslet ezzel szemben a termék iránt nőtt!) A sertés- és baromfi-húsok termelése szintén nőtt, a marhahúsoké viszont 3%-kal csökkent a FAO közlése szerint. 2008 első felében a húsok kereslete még élénk volt, ez tette lehetővé, hogy a húsok ára jelentősen emelkedett ebben az időszakban. Ugyanakkor 2008 második felében az egyre terebélyesedő pénzügyi válság, és a nyomában járó gazdasági recesszió hatására bizonytalanabbá váltak a jövőbeni kínálatok alakulását meghatározó befektetések is. A recessziós félelmek hatására a befektetésekben jelentős áttrendeződés indult be, amelynek következtében az ásványolaj ára 2008 őszén zuhanni kezdett, a dollár árfolyama pedig nőtt. A keresleti oldal elbizonytalanodásának hatása a kínálatban várhatóan 2009-ben erősödik fel. Egyes országok (pl. USA) a kínálat növekedése és a belföldi kereslet csökkenése miatt már 2008-ban óriási erőfeszítéseket tettek a belföldi árszintek megőrzése érdekében. A külpiacon megszerzéséért éles verseny alakult ki. Az egyes hónapok között az árak jelentősen ingadoztak, ami elsősorban nem a reálszférában bekövetkezett változásokra, hanem a pénzügyi alapok árupiacokon való mozgására vezethető vissza.

A 2009-es világpiacon folyamatokban a 2008. évinél is jelentősebb változás várható. A nehezebb hitelfelvételi lehetőség csökkentheti a mezőgazdasági és késztermékek kínálatának alakulását. Az alapanyagok és késztermékek árai azonban várhatóan csökkennek, amelynek mértéke attól függ, hogy az egyes régióknak mennyire sikerül recesszió idején mozgásba hozni a gazdaságot, illetve a fogyasztás színvonalát megőrizni.

2008-ban a mezőgazdasági termékek kibocsátásának volumene Magyarországon 27%-kal emelkedett (folyóáron 17%-kal) az előző évhez képest (AKI-KSH közlés). Ezen belül a növényi termékek termelése 47%-kal nőtt, az állatok és állati termékeké pedig 1,3%-kal csökkent. A növényi termékekben elsősorban a gabona-, valamint a zöldség- és gyümölcs-termékek hozamnövekedése emelhető ki.

Az élelmiszeripar termelési volumene több mint 7%-kal csökkent 2008 első tizenegy hónapjában. A hazai élelmiszerek kínálatával együtt azonos ütemben esett azok belföldi értékesítése (92,3%), ugyanakkor a külpiacon való eladás csak mintegy 3%-kal volt alacsonyabb a megfigyelés évének első tizenegy hónapjában az előző év azonos időszakához képest. A növekvő mezőgazdasági és a csökkenő élelmiszeripari termelésből következik, hogy 2008-ban tovább nőtt a kivitelben belül az alacsonyabb feldolgozottságú mezőgazdasági termékek aránya annak ellenére, hogy az élelmiszeripari termékek értékesítésén belül a külpiacon való értékesítés aránya nőtt a belpiacon való eladással szemben.

Magyarországon a 2008. évi árak alakulását az előző évről áthúzódó hatások befolyásolták jelentősen, ugyanakkor az év második felében minden növényi és állati termék esetében megfigyelhető már kisebb-nagyobb mértékű áresés. A főbb növényi és állati termékek termelői árai 2008 első tizenegy hónapjában, akár csak az előző évben, ellentétesen alakultak, de most ellenkező előjellel: a vágóállatok ára szinte kivétel nélkül nőtt 2008-ban (13,6%), ugyanakkor a gabonaféléké alacsonyabbnak (23,6%) bizonyult a korábbi év azonos időszakához képest. Az állati termékek közül 2008-ban, az elemzés időszakában (2008. I-XI. hó) a nyerstej (16,3%), a vágóbaromfi (13,8%) és a vágósertés (17,5%) termelői ára haladta meg legnagyobb mértékben a korábbi év azonos időszakának termelői árát a KSH adatai alapján.

A különféle élelmiszerek feldolgozói értékesítési és fogyasztói árai 2008-ban minden fontosabb (PÁIR-ban árfigyelés alá tartozó) termék esetében nőttek az előző évhez képest. A 2007. évi alapanyagok piacán (húsok kivételével) megfigyelhető árrobbanás kis átfutási idővel közel meg egyező árnövekedést indított el a feldolgozói értékesítési árakban. A fogyasztói árak is tovább növekedtek, de néhány termék esetében (gabonák, növényolajok, tej- és tejtermékek) növekedési ütemük elmaradt az alapanyagok piacán bekövetkező árrobbanástól. Ennek a folyamatnak a fordítottja játszódott le 2008-ban. A gabona, az olajos magvak és a tej piacán az év második felében lezajló erőteljes árzuhanást a feldolgozói értékesítési árak kisebb-nagyobb késéssel követték, a fogyasztói árakban való áresés viszont elhúzódó és a másik két fázisár csökkenéséhez képest szerényebb.

A húsok esetében egy évvel eltolódott a termelői árak erőteljes növekedése (a csirkehúsok esetében már az előző évben elkezdődött), amelynek mértékét eddig sem a feldolgozói értékesítési árak, sem pedig a fogyasztói árak emelkedése nem érte el.

Az alapanyagok 2007. évi keresleti piaca rövid időre lehetővé tette, hogy néhány termék-pálya termelői fázisában a több év átlagában megfigyelhető árveszteség árnyereségbe forduljon, amit azonban nem a piaci szereplők közötti erőviszonyokban való közeledés, hanem a mezőgazdasági termékek iránt fokozódó kereslet tett lehetővé. A mezőgazdasági termékek keresletét fellendítő új felhasználási módok a pénzügyi és gazdasági válság hatására egy időre háttérbe szorulnak, és az elkövetkező egy-két évben az árak valószínűleg az árrobbanás előtti szintre, vagy az alá esnek vissza.